

Jornada d'aprenentatge significatiu i mapes conceptuals

Santiago Vicente Llavata,
Universitat de València

La Jornada d'aprenentatge significatiu i mapes conceptuals, celebrada a la Universitat de les Illes Balears (Palma) els dies 7 i 8 de novembre, ha aconseguit reunir, durant dues intenses sessions, prop d'un centenar de persones interessades a conèixer la densitat i la potència que alberga el concepte d'aprenentatge significatiu. La jornada ha estat organitzada conjuntament per l'Institut de Ciències de l'Educació (Universitat de les Illes Balears) i per la Direcció General d'Innovació i de Formació del Professorat, Conselleria d'Educació i Cultura (Govern de les Illes Balears). El públic assistent estava format, bàsicament, per professorat d'educació secundària i per estudiants de Pedagogia i altres titulacions afins, sense que faltàs la presència oportuna d'alguns dels responsables de les diferents institucions públiques, com és el cas d'alguns components de la Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat i del director del Centre de Professors d'Eivissa, responsable de la traducció al català de l'eina tecnològica coneguda com a CMapTools.

L'objectiu principal de la jornada va consistir a reflexionar sobre el concepte d'aprenentatge significatiu i, així mateix, donar a conèixer una eina tecnològica de gran utilitat per a l'exercici de la funció docent, el programa informàtic *CMapTools*. Però no va haver de passar massa temps perquè l'auditori percebés que aquests dos conceptes, aprenentatge significatiu i *CMapTools*, alberguen tota una filosofia de l'aprenentatge, al voltant de la qual s'agrupa aquest equip d'investigadors.

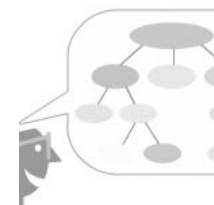
“...va exposar, amb l'ajuda sempre útil d'una amable presentació en powerpoint, l'experiència de formar professors per al canvi metodològic...”

La jornada va estar intel·ligentment dissenyada perquè el públic assistent pogués entrar en contacte directe amb el discurs dels diferents ponents, els quals van estar més que a l'altura en la seva difícil responsabilitat de transmetre entusiasme per una aposta sòlida cap al canvi metodològic a l'aula. D'aquesta manera, la jornada va estar dividida en tres sessions plenàries, totes elles orientades a experiències pràctiques a l'aula, i una taula rodona en què es van extreure conclusions valuoses de les quals s'hauria de prendre bona nota, sobretot per part de les institucions competents en matèria d'educació.

Així, la primera sessió, titulada “Com podem fer que l'alumne aprengui significativament. Una experiència de formació docent”, va ser a càrrec de María del Cristo Alonso, coordinadora de l'equip tècnic dels centres d'atenció preferent del Govern de Canàries. La ponent especialista va exposar, amb l'ajuda sempre útil d'una amable presentació en powerpoint, l'experiència de formar professors per al canvi metodològic, el qual presenta una sèrie de variables que hem de tenir en compte (la motivació intrínseca i extrínseca, els mapes conceptuals, el medi, els materials educatius, etc.).

Professorat de secundària de Canàries aplicant el llibre digital gratuït “El aprendizaje significativo en la práctica. Cómo hacer el aprendizaje significativo en el aula” d'Antoni Ballester. Ha rebut 1.400.000 visites a internet (www.aprendizajesignificativo.com)

Professorat d'infantil i primària recollint els productes realitzats per l'alumnat utilitzant l'aprenentatge significatiu a l'aula.

La segona sessió, a càrrec d'Antoni Ballester Vallori i de Guillem Vicens Xamena, es titulava "L'aprenentatge significatiu a l'aula. Experiències i pràctiques". El Dr. Antoni Ballester, vertader amfitrió de la jornada i màxim exponent de l'aprenentatge significatiu en el context internacional de la investigació educativa, és doctor en Geografia i professor d'ensenyament secundari. A més, és el coordinador del Seminari d'Aprenentatge Significatiu de l'Institut de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears i un dels responsables de la interessantíssima pàgina web www.aprendizajesignificativo.com. A la seva contribució, el Dr. Ballester, ajustant-se al caràcter eminentment pràctic de l'exposició, va aportar una sèrie d'útils pautes en forma d'agudes reflexions i contínues interpel·lacions a l'auditori sobre l'actuació concreta a l'aula. I per damunt de tot, en aqueixa facilitat natural per a comunicar, va

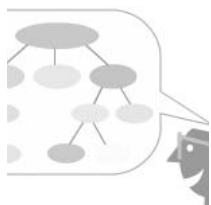
"...l'ús de mapes conceptuals a l'aula contribueix a augmentar el grau de satisfacció personal tant en l'alumnat com en el professorat..."

concentrar el seu discurs en la necessitat imperiosa de tenir molt en compte el medi com a element conformador de la realitat educativa diària i, així mateix, els coneixements previs dels alumnes com a motor de l'aprenentatge significatiu. Per la seva banda, Guillem Vicens, membre del Seminari d'Aprenentatge Significatiu de l'ICE i director del col·legi Els Molins (Búger), va poder demostrar el gran benefici que suposa aprofitar el medi i les motivacions intrínseques i extrínseques en el procés d'ensenyament-aprenentatge. La seva contribució, de caràcter netament pràctic, es va concentrar en els resultats obtinguts en la matèria de Matemàtiques en el cicle de Primària.

La tercera sessió, ja dissabte de matí, va anar a càrrec de Fermín González García, catedràtic de Didàctica de les Ciències Experimentals a la Universitat Pública de Navarra, professor visitant al King's College de Londres i, així mateix, professor visitant a Cornell (Estats Units). La seva contribució, titulada "El mapa conceptual. Recurs per a l'educació del segle XXI", es va centrar a descriure les múltiples aplicacions potencials que presenta el recurs educatiu conegut com a *CMapTools*, recurs ideat i desenvolupat pel prestigiós científic nord-americà Joseph Novak, pare espiritual i intel·lectual d'aquesta filosofia d'aprenentatge, el qual, dit sigui de passada, va estar present a la jornada per mitjà de les tecnologies de comunicació virtual. El Dr. González, a partir d'un brillant i suggestiu discurs ple d'optimisme intel·ligent "tu pots ser el motor del

D'esquerra a dreta, Enric Ramiro, Manel Rico, Antoni Ballester, M. Cristo Alonso i Fermín González

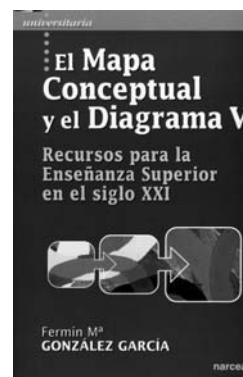

canvi”, va afirmar en diverses ocasions), va seduir tot l’auditori, el qual li ho va agrair amb un seguit de qüestions i dubtes, àvids de trobar resposta segura en la seva natural inclinació de pensar en positiu cap al canvi metodològic. La seva argumentació, sòlida i convincent, no va caure en cap moment en el victimisme fàcil d’una part de la comunitat educativa, sense que això excloués una justa crítica als responsables polítics en matèria d’educació.

Finalment, la jornada va concloure amb una taula rodona titulada “L’aprenentatge significatiu i els mapes conceptuals: estat de la qüestió”, en què els especialistes ressenyats i altres dos exponents de l’aprenentatge significatiu, ambdós valencians, el Dr. Enric Ramiro, professor d’infantil i primària, secundària, d’universitat i d’adults, i el Sr. Manel Rico, professor de primària com a Pedagoga Terapeuta (PT), van tenir l’oportunitat de poder contrastar els diferents punts de vista i, sobretot, d’establir una sèrie de conclusions generals sobre el concepte d’aprenentatge significatiu i sobre l’ús dels mapes conceptuals a l’aula. De totes les conclusions assenyalades, tal vegada hauríem de destacar-ne per damunt de tot tres: en primer lloc, la necessitat irreversible d’un canvi metodològic com a resposta a l’anomenada Societat de la Informació i del Coneixement. En segon lloc, la necessitat de llegir, formar-se, investigar sobre l’aprenentatge significatiu, abans de llençar-se a l’aplicació a l’aula d’aquesta poderosa eina d’aprenentatge. Finalment, la constatació que l’ús de mapes conceptuals a l’aula contribueix a augmentar el grau de satisfacció personal tant en l’alumnat com en el professorat, en virtut de la seva

estructura transparent, sense errors conceptuals. □

Llibre de Fermín González “El mapa conceptual y el diagrama Uve. Recursos para la Enseñanza Superior en el siglo XXI” (Narcea).

Can
Alcover

Espai de Cultura

canalcover.cat

Can Alcover-Espai de Cultura
971 723 299 / canalcover@ocb.cat
C. de Sant Alonso, 24, Palma